

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE—DOCTRINA—JURISPRUDENȚA—ECONOMIE POLITICĂ

APARE ODATĂ PE SĂPTĂMANĂ SUB CONDUCEREA D-lor

C. G. DISSESCU

V. ATHANASOVICI, PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, ALEX. OERBAN, G. MEITANI,
N. POLIZU-MICȘUNEȘTI, O. HAGI-THEODORAKY

SILIU RĂDULESCU
SECRETAR DE REDACȚIE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
3, STRADELA SF. SPIRIDON, 3

B. P. RĂDULESCU
REDACTOR-ADMINISTRATOR

V. F. Petrescu. — Observațiuni critice asupra legii silvice din 1910.

Jurisprudența Română. — *Inalta Curte de Casație și Justiție, Secțiuni-Unite.* — Expropriere pentru cauză de utilitate națională. — Fixarea despăgubirei. — Legea Agrară din 1921. — Lege cu caracter constituțional.

Trlb. Jud. Tecuci. — Divorț. — Treimea atribuită copiilor. — Caracterul dispoziției art. 285 c. civ. — Constituționalitate. — Raport. — Soțle fără venituri dotale. — Dreptul la alimente. — Art. 1279 c. civ.

PĂRERI ȘI DISCUȚIUNI

Un răspuns cu completări de observațiuni critice asupra legii silvice din 1910.

Intr'un articol publicat în *Dreptul*, No. 7 dela 12 Februarie a. c., d-l Ion D. Neagu-Negrilești, avocat din Focșani, făcând unele observațiuni critice asupra legii silvice, socotește greșită interpretarea ce eu am dat-o articolelor 41 și 44 c. silv., asupra modului și drepturilor de reprezentare a moșnenilor în adunările obștei, anuale și extraordinare.

Inainte de a mă ocupa de această chestiune în care se afirmă dezacordul opiniunii mele cu părerea d-lui avocat, în complectarea observațiunilor formulate de d-sa, voi expune câteva din lacunele legii, pe care le-am constatat în practica de judecătoria judecătoria oc. Năruja, jud. Putna, una din puținele judecătoria unde își au aplicațiune toate articolele codului silvic, și unde se exercită tătela judecătorească asupra 41 de obștii de moșneni din Vrancea.

Cu această lege, s'a voit să se creeze un regim juridic, să se dea o viață spontană de drept obștilor de moșneni, și nu s'a ținut seamă de situațiunile locale și speciale, de obiceiuri și de tradițiunile în cadrul cărora acestea au trăit viața lor sute de ani și în care timp relațiunile de drept s'au născut, au existat și s'au transformat. Nici o dispozițiune specială de condițiunile acestui regim legea nu prevede. Art. 31 coprinde mai mult dispozițiuni de tehnica operațiunilor pentru stabilirea drepturilor și nu dispozițiuni de fond.

Obiceiuri vechi prevedeau modul cum se obține dreptul în obște, cum se exercită folosința acestui drept și cum se pierde dreptul.

Din tăcerea legii s'a născut dubiul pe care l'a încercat și îl încearcă instanțele judecătorești. Se mai

țin în seamă obiceiurile locale sau se aplică numai dreptul comun?

Nedumerirea s'a formulat în primul rând cu ocaziunea lucrărilor de constituire a obștilor și stabilirea drepturilor moșnenilor. Răspunsul a fost contradictor.

Comisiunea întocmită conform art. 29 care stabilea în primă instanță drepturile de proprietate a devălmașilor, a stabilit aceste drepturi întemeindu-se pe obiceiurile locului.

Aceste obiceiuri se regăsesc identice la toate obștile din Vrancea. Vrâncenii stăpânesc în indiviziune, grupați pe sate și cătune cari formează obștii, munți cu păduri și goluri de pășune ce ocupă aproape a șasea parte din întinderea totală a județului Putna.

După vechile obiceiuri, făceau parte din obște și aveau un drept toți cei născuți în comună și din părinți băstinași, majori, fie bărbat fie femeie, căsătoriti sau nu, și cari locuiau în acea comună. Cei ce se stabileau în alte comune pierdeau dreptul. Dreptul era egal și unic și înceta la moartea obșteanului în folosul obștei. Adagiul curent era: „Fiecare locuitor al comunei se naște cu un drept și odată cu moartea, pierde dreptul”. Copii minori ai obșteanului aveau toți un drept, zis al „casei defunctului”, până ce deveneau majori, când căpătau fiecare câte un drept întreg. Dreptul cumpărătorului dura atâta timp cât trăia obșteanul vânzător. În baza acestui drept, obșteanul se putea folosi în mod nelimitat, de pădure, cu lemne de foc și de construcție pentru propria-i casă și lemne de lucru; putea face ferestre în tovărășie cu alți obșteni și se putea folosi de locurile de pășune pentru ori câte vite ar fi avut. Stănele și adăposturile pe munte erau comune. Această folosință se putea exercita în baza unui singur drept. Două sau mai multe drepturi nu dedeau alte avantaje în plus, decât în caz de vânzare sau arendare.

Precum se vede era o instituțiune patriarhală de viață în comun, care viață ar fi continuat să fie încă multă vreme așa, dacă moșnenii ar fi rămas numai ei între ei și nu s'ar fi vârat străinii.

Cum arătam mai sus, comisiunile de primă instanță, la toate obștile, au întocmit tabelele de drepturi, întemeindu-se pe aceste obiceiuri.

În apel, tribunalul de Putna s'a pronunțat în mai multe feluri.

Prin unele sentințe se recunoaște valoarea juridică

a obiceiului locului. Interesantă este sentința No. 87 din 13 Aprilie 1915 a Trib. Putna, s. I. redactată de dl. C. A. Popescu, prin considerentele pe care se întemeiază. În același sens sentința No. 125 din 4 Aprilie 1911. Alte sentințe, resping apelurile, fără a discuta fondul drepturilor moșnenilor și anume dacă se stabilesc aceste drepturi după obiceiul locului sau după codul civil și se confirmă deciziunile comisiei de ocol, întemeiate pe obiceiul locului.

Același tribunal, prin sentințele No. 193 din 20 Mai 1915, No. 29 din 29 Ianuarie 1915, No. 81 din 7 Martie 1915 și altele, hotărăște că drepturile moșnenilor se stabilesc numai conform codului civil și că potrivit art. 1912 c. civil nu se poate ține seamă de obiceiul locului.

Aceste sentințe decid numai asupra apelurilor introduse ulterior, însă cu această ocaziune nu se revine asupra tabelii întocmite de comisiunea de ocol, așa că la aceeași comună unii moșneni sunt trecuți în tablele de drepturi conform obiceiului locului și alții conform dispozițiilor codului civil.

Aceste hotărâri sunt definitive, ele constituiesc pentru fiecare obște, am putea spune, statutul juridic. Situațiunile contrarii ce ele creiază și cari sunt bazate nu pe realitate ci sunt efectul contraverselor de doctrină, sunt vexante prin consecințele lor.

Vrancea se divide. Sunt comune unde obștile sunt guvernate de dreptul scris și altele de dreptul cutumiar. Ceiace este adevăr la comuna Herestrău, alături la Tulnici, la 5 km., e mincună.

Legea din 1910, care voia să stabilească un regim juridic unei formațiuni istorice proprii țării noastre asupra căreia nu se putea argumenta cu ipoteze trase din dreptul nostru civil, trebuia să țină seamă de situațiunile speciale și locale, căci era o lege specială, de tradițiuni și de obiceiurile înrădăcinate în spiritul public.

Viața dreptului, spune distinsul profesor dl. C. C. Arion, în prefața cursului său de drept comercial, „se petrece negreșit și trebuie să se petreacă în limitele legilor, dar când ele nu corespund nevoilor reale și înfruntă tradițiuni și obiceiuri înrădăcinate, se creiază o viață de drept în afară de lege, care ocolește legea și o lasă la o parte“.

Aceasta este consecința legii incomplete din 1910, care a ignorat „tradițiuni și obiceiuri înrădăcinate“. În conflictul dintre litera legii, străină, și între obiceiul păstrat din strămoși, moșnenii primesc cu neîncredere legea și rezistă. Rezistă manifestând teama că legea vrea să le țărmuească dreptul.

Aplicarea exclusivă și strictă a dispozițiilor de cod, civil fără corectările datorite stărei de fapt locale, dă naștere la situațiuni indisolubile.

Legiuitorul codului civil proclamă dreptul de a eși din indiviziune ca un principiu de ordine publică și în art. 728 dispune că : „nimeni nu poate fi obligat a rămâne în indiviziune“.

Din contră, legiuitorul din 1910 al codului silvic, edictează indiviziunea forțată. În art. 36 el dispune că : „Împărțea pădurilor, proprietatea moșnenilor, nu se poate face de cât în natură. În caz de a se cere împărțea prin justiție, ea nu se poate face decât dacă judecata va constata, că imobilul se poate comod împărți în natură“. Această împărțea comod în natură e impo-

sibilă, căci nu se pot parca în loturi de egală valoare, muni de mii de hectare.

Tot în spiritul acestei comunități perpetue se exercită, după obiceiul vechi, și folosința drepturilor, după cum am arătat mai sus, nelimitată.

Având aceasta în vedere, spre a vedea situațiunile ce se creiază și contradicțiunile ce nasc din conflictul principiului de drept civil cu indiviziunea forțată a obștilor, să luăm o ipoteză de aplicarea dreptului civil în succesiunea unui drept moștenesc.

Admitem că obșteanul murind lasă cinci copii cari au vocațiune de moștenire la un drept în munte. După codul civil, prin partaj se divide acest drept în cinci părți egale și odată partajul efectuat se localizează și se individualizează dreptul de proprietate al fiecărui moștenitor, în limita căruia implicit se exercită și folosința. În succesiunile drepturilor moșnenilor acest drept de proprietate nu se poate nici localiza nici individualiza, deoarece nu se poate efectua partajul în natură și atunci nici folosința nu se poate mărgini la cotitatea respectivă a dreptului de proprietate.

Care e limita de folosință a moștenitorului unei 1/5 părți dintr'un drept?

Obiceiul locului, simplificând, stabilise relațiuni cari se acordau cu spiritul și natura acestor proprietăți.

În aceeași ordine de idei referitoare la succesiune, revin la chestiunea reprezentării moșnenilor în adunările obștei, anuale și extraordinare.

Art. 41 Cod. silvic arată cine vor avea dreptul să ia parte la întruniri, și anume : „Toți proprietarii devălmași sau moștenitorii lor, ale căror drepturi vor fi stabilite prin tabela transcrisă. Înscrisura în această tabelă conferă titlul de proprietate moșneului în averea obștei stabilind și proporția dreptului său, (art. 31). Numai dela data înscrierii sau a rectificării tabelii (art. 35), noii înscriși pot exercita drepturile lor de codelvălmași.“

În adunările obștei legal întrunite se iau hotărâri valabile, obligatorii pentru toți devălmașii (art. 45). În cele anuale și obișnuite (art. 40), se iau hotărâri privitoare la buna administrare și la gestiune, iar în cele extraordinare (art. 42), privitoare la modificarea așezământului, la arendare, la înstrăinarea proprietății, la constituiri de drepturi reale, la transacțiuni, etc.

Neapărat că cei cari iau parte la aceste adunări unde se iau decisiuni valabile cari angajează întreaga obște, trebuie să aibă exercițiul dreptului de proprietate, și unicul titlu care le afirmă acest drept nu este decât înscrierea în tabela de drepturi, de unde numai se poate constata această calitate.

D-l avocat, socotește că am interpretat greșit art. 41, prin faptul că nu am primit să se prezinte la întruniri și să poată avea vot valabil într'o hotărâre, moștenitorii moșnenilor cari nu erau trecuți personal pe tabela de drepturi, invocând în sprijinul susținerii Domniei-Sale pe deoparte, părerea că : „moștenitorii sezinari ai moșnenilor decedați au dreptul a se prezenta și lua hotărâri la întrunirile obștești chiar nefiind trecuți nomine proprio pe tabela transcrisă“ și pe de altă parte dispozițiunea art. 44, care prevede că : „minorii peste 14 ani se pot prezenta în persoană“.

În ceia ce privește argumentul cu moștenitorii sezinari, deoarece d-l avocat, nu arată considerentele pe care se întemeiază a lărgi prevederile art. 653. c.

civil asupra proprietății, nu insist în a combate această părere. Ca să poată lua parte și a hotărî asupra averii obștei, moștenitorii moșnerilor și toți represinților trebuie să justifice calitatea ce o pretind. Din moment ce nu au această calitate stabilită prin tabela de drepturi, ar urma, după părerea d-lui avocat, să se verifice în aceia zi de întrunire de către judecător pretențiunile acestora, și stabili calitatea de moștenitor. Atunci aceștia ar urma să prezinte acte, titluri doveditoare, și astfel evitându-se procedura complexă și contradictorie a petițiilor de creditate, expeditiv, judecătorul să hotărască dreptul ce l au în obște și dacă să fie sau nu primiți la întrunire.

În orice caz, dacă această procedură ar fi admisibilă, nu e la îndemâna judecătorului ce trebuie să aplice textul actual al legii, și poate fi numai nu postulat, asupra căruia din parte-mi fac toate rezervele, de lege ferenda.

Stabilirea drepturilor succesoriale comportă atâtea d'scuțiuni contradictorii între cei interesați. Cum s'ar putea primi să hotărască înstrăinarea averii obștești, acei cari nu au precizat dreptul lor de proprietate?

O asemenea procedură, ar reedita epizoadele tragediei Vrancei de pe timpurile de tristă amintire încă acolo, când 2-3 se îmbogățeau într'o noapte, înstrăinând în numele altora, munți întregi, pe zeci de ani.

Toemai de aceia, impresionat, legiuitorul a edictat condițiuni severe pentru validitatea unor asemenea hotărîri de însrăinare (art. 42), prevăzând pe deo parte controlul judecătorului asupra întrunirilor și pe de altă parte condițiuni de publicitate prealabilă.

În ceia-ce privește dispoz. art. 44 c. s., cred că acesta nu se poate interpreta în sensul că: minorii, moștenitorii moșnenilor decedați, dela vârsta de 14 ani în sus, se pot prezenta în mod valabil la întruniri, fără să fie trecuți cu drept în tabela de drepturi, pentru aceleași considerente de mai sus, deoarece și ei pretind aceeași calitate de moștenitori pe care trebuie prealabil să și-o valorifice.

Singura interpretare care s'ar putea da acestui text de lege, e că minorii dela 14 ani în sus, în cazul dacă au stabilit dreptul lor și înscris în tabela de drepturi, în absența reprezentantului legal, se pot prezenta la întruniri. Destul de largă și această dispozițiune. S'a gândit dl. avocat, în aplicațiuni practice cu interpretarea d-sale la ce soluțiuni ar ajunge? Dacă la înfrunirea obștei com. Găuri, din Iulie 1921, convocată în scopul de a vinde pădurea muntelui Conduratu, ar fi primit, fără a fi fost trecut în tabela de drepturi, cu drept stabilit în prealabil, ci numai în baza dreptului de moștenire, pe unul din copiii minori, mai mare de 14 ani, al unui moșnean, în urma căruia ar mai fi rămas încă cinci copii? Ce drept reprezenta acesta? Dreptul său propriu? De ce întindere? Votul său angaja și porțiunea celorlalți frați? Li reprezenta și pe aceștia? Quid?

Interpretării ce eu am dat acestor texte de lege, d-nul avocat, îi găsește cusurul că mă pune în conflict cu drepturile obștei consfințite de secole și cu constituția dela 1866, susținând că dacă nu se reformează această jurisprudență, obștea nu va mai putea ține niciodată adunări spre a hotărî asupra intereselor ei.

Desigur, conform art. 42, atâtea vreme cât în adunările convocate spre a hotărî o înstrăinare, consti-

tui de drepturi reale, etc, nu se întrunește numărul legal de voturi spre a decide o asemenea operațiune, — voturi cari să fie exprimate de moșnenii cu dreptul de proprietate stabilit — aceasta nu se poate efectua, recurgând spre a forma majoritate la locuitori cu vocațiune la drepturi, dar nestabilite încă și discutabile și mai mult încă, la copii de 14 ani.

Dar legiuitorul nu cere aceste condițiuni decât pentru excepțiunile art. 42. În ceia ce privește buna gospodărie și gestiunea, deciziunile sunt valabile după a doua convocare cu majoritatea în drepturi a devălmașilor prezenți.

Deci, interpretarea ce am dat, și pe care o socotesc mai aproape de intențiunea legiuitorului, nu face „să se desființeze obștea” nici ca „acest pământ obștesc să rămână fără stăpân”. Poate că din contră, împiedică ca să treacă la un alt stăpân, până când adevăratul stăpân intră în exercițiul drepturilor lui.

O tabelă a drepturilor e în continuă transformare. Sunt moșneni cari mor, sunt alții cari obțin drepturi. Legiuitorul trebuia să prevadă condițiunile de completare a tabelelor cu o procedură precisă și cât mai expeditivă. A-l obliga pe moșnean să și valorifice dreptul pe calea acțiunei ordinare înaintea tribunalului, să facă atâtea drumuri din Vrancea și până la sediul tribunalului, — drumuri pe cari numai cei ce le-au făcut își pot închipui cum sunt, — să rătăcească în labirintul practicelor procedurale, însemnează a-l lipsi de acest drept.

S'ar putea ca aceste cereri să fie rezolvate în primă instanță, chiar de moșneni, în adunările lor, cu apel la judecătoria ocolului respectiv, căci cine ar fi mai în măsură să aprecieze dacă petiționarul are sau nu drept.

S'ar putea spune că în această occurență moșnenii ar fi interesați să nu se aprobe înscrieri de noi drepturi. Nu. La toate întrunirile ce am prezidat, am remarcat întotdeauna asentimentul general asupra cererilor acelora ce pretindeau să fie trecuți în tabelă, fiindcă majoritatea reclamanților erau moștenitori de drepturi existente. Poate că ar fi rezistență în cea ce privește pe cumpărători sau pe așa ziii „lăturași”, adică aceia cari au plecat din comună și s'au stabilit în alte comune.

În orice caz, competența judecătorilor de ocol, care s'a majorat acut, poate cuprinde și aceste spețe.

Acestea sunt câteva din observațiunile făcute cu aplicarea legii s'live. În această materie este încă de lucru. În afară de regulamentul prom'is de 12 ani și care nu poate fi supliniit de formularele de așezăminte, trebuie ca, avându-se în vedere toate nepotrivirile, lipsurile și obscuritățile ce aplicarea legii le-a evidențiat, să se aducă modificările cari să facă ca legea să se impună prin utilitatea ei.

În Transilvania, proprietăților devălmașe dela noi, corespund coposesezatele. Aceste coposesezate sunt averi particulare în indiviziune, ale cetățenilor și ale țărănilor mai ales, din diferite regiuni și cari se numesc grăniceri. Astfel sunt averile grănicerești dela Biserica-Albă, Caranseba, Bistrița-Năsăud, Orlat-Ciuc și altele mai mici, precum și așa numitele averi urbariale cari s'au născut după segregarea proprietății la 1848, unde foștilor iobagi le-a rămas în proprietate comună, păduri, locuri de pășune, etc.

Aceste comunități dispun de mari averi. Comunitatea dela Caransebeș reprezintă o avere aprox. de 250.000.000 lei și care aparține la 25.000 de familii.

Comunitatea dela Bistrița-Năsăud dispune de mai multe zeci de jugere în păduri și pășuni de carise folosesc 45 de comune din jud. Bistrița.

Administrația lor se face conform statutelor de un consiliu de administrație în comun. In afară de folosința de care se bucură membrii acestor comunități, din fondurile coposesoratelor se susțin școli și biserici, astfel că ele sunt socotite ca un factor interesant economic și cultural.

V. F. Petrescu

Judecător-șef, Ocol Sălște
Județul Sibiu

JURISPRUDENȚA ROMANĂ

INALTA CURTE DE CASAȚIE ȘI JUSTIȚIE

Secțiunii—Unite

Audiența de la 31 Martie 1922

Președenția D-lui Victor Râmnicănu, Prim-Președinte

Ministerul Agriculturii cu G. Amărăscu și alții.

EXPROPRIERE PENTRU UTILITATE NAȚIONALĂ.—FIXAREA DESPĂGUBIREL.—LEGEA AGRARĂ.—CONSTITUTIONALITATEA ACESTEI LEGI

Dispozițiunile cuprinse în alin. 4 de sub art. 19 din Constituțiune și art. 36 din legea agrară, trebuie să fie considerate că două dispoziții care se completează una prin alta, iar nu ca două dispoziții contrarii, și nu pot să fie interpretate decât în sensul că Curțile de Apel au dreptul să tixeze în ultima instanță prețul terenurilor expropriate pentru utilitate națională, aprecierea lor însă nu poate să depășească prețurile de arendă fixate de comisiunile regionale pentru anii 1917-1922, înmulțite cu 40.

No. 2.—Casată decizia No. 1 din 1921 a Curții de Apel din Craiova, în urma recursului făcut de Ministerul Agriculturii în proces cu Petre Verșeanu.

S'au ascultat d-nii avocați N. Stănescu și St. Priboi din partea Ministerului recurent, și d-nii Istrate N. Micescu și N. N. Murgășeanu, pentru recurent.

D-l Procuror general, N. Procopescu în concluziunii pentru casare.

Curtea deliberând,

Având în vedere recursul făcut de Ministerul Agriculturii, prin Procurorul general depe lângă această Inaltă Curte, în contra deciziei cu No. 22 din 1/921, a Curții de Apel Craiova s. II în proces cu G. Amărăscu și obștea de împroprietărire din comuna Cornătești.

Considerând că, prin această deciziune, Curtea de Apel a înlăturat aplicarea dispozițiunilor art. 36 din legea pentru reforma agrară, după care prețul exproprierei nu poate să depășească prețurile de arendă fixate de comisiunile regionale pentru anii 1917-1922, înmulțit cu 40, și a fixat un preț, care întrece acest

maximum, pentru terenul expropriat din moșia întinatului;

Considerând că Curtea motivează deciziunea sa, că art. 19, § IV din Constituție, așa cum a fost modificat în 1917, a lăsat fixarea prețului pământurilor expropriate pentru cauză de utilitate națională Curților de Apel, în ultimă instanță, fără nici o restricțiune în privința cuantumului acestui preț; prin urmare, art. 36, limitând acest drept de apreciere, ar fi contrariu Constituției, de aceea a înlăturat aplicațiunea lui;

Considerând că este adevărat că aliniatul IV, al art. 19 din Constituție prescrie că prețul terenurilor expropriate pentru cauză de utilitate națională se va fixa în ultima instanță de Curțile de Apel:

Considerând însă că pentru a interpreta și aplica acest aliniat, trebuie să ținem seamă de întreg art. 19 și să nu ne mărginim la dispozițiunea izolată a acestui singur aliniat:

Considerând că în partea sa finală, art. 19, în alin. V, adaugă că cel mai târziu în termen de șase luni dela liberarea teritoriului, se va întocmi și promulga legea de expropriere pentru cauză de utilitate națională, care va desvolta principiile cuprinse în acest articol și se va vota conform ultimului aliniat al art. 128 din Constituție, lege ale cărei dispozițiuni vor fi înscrise în acest articol, din care vor face de drept parte;

Că, dar, prin acest aliniat, legiuitorul arată că art. 19 așa cum a fost votat 1917, nu erea complet, că pentru complectarea lui trebuia să se întocmească în urmă o lege de expropriere, ale cărei dispozițiuni vor fi votate cu aceleași majorități ca și dispozițiunile constituționale, și înscrise în acest articol, din care vor face de drept parte, cari cu alte cuvinte vor deveni constituționale;

Considerând că Camerele din urmă au îndeplinit acest mandat și au întocmit legea de expropriere care a fost votată în condițiunile cerute de art. 19, alin. V;

Că, în această lege, în art. 160 se arată, care din dispozițiunile ei au putere constituțională și urmează să fie înscrise în Constituție, anume în art. 19, din care dar fac de drept parte;

Că, între aceste dispozițiuni, este și art. 36, care, prin urmare, făcând parte din art. 19, constituționalitatea lui nu poate fi pusă în discuțiune;

Considerând că, dacă legiuitorul n'a putut, în 1917, să rezolve în întregul ei cestiunea exproprierei și a rămas să o desăvârșească în urmă, această se explică ușor; în adevăr, din cauza evenimentelor războiului, lipsindu-i mijloacele de informațiune, datele statistice necesare și neputând prevedea nici situațiunea financiară a Statului în urma războiului, — îi era imposibi

să facă o expropriere în cunoștință de cauză și în mod complet, iar pe de altă parte, de amânare nu mai putea să fie vorba, căci împroprietărirea sătenilor, această cestiune care interesează Statul nostru în gradul cel mai înalt, ajunsese la un stadiu așa, că deslegarea ei nu mai putea fi întârziată, de aceea legiuitorul, în această delicată situațiune, a trebuit s'o rezolve numai în parte, rămânând ca după liberarea teritoriului să continue și să completeze opera începută;

Considerând că, dacă Camerele din 1917 n'au putut chiar ele să îndeplinească în întregime mandatul ce aveau de revizuirea art. 19, din cauză că au fost dizolvate, de aci nu se poate deduce că completarea acestui articol nu se mai putea face;

Că, în adevăr, mandatul acesta a trecut la Camerele următoare, pentru motivul că necesitatea revizuirii art. 19, odată ce a fost constatată în conformitate cu prescripțiunile art. 128 din Constituție și s'a hotărât că este loc la revizuire, votul care s'a dat în această privință nu poate să fie înlăturat, el rămâne să-și producă efectul până la rezolvarea cestiunii în mod definitiv, ceea ce s'a și făcut prin dispozițiunile cu putere constituțională din legea pentru reforma agrară, a nume arătate în art. 160 din această lege;

Considerând că nu se poate susține că Constituția din 1917 prescriind să se facă o lege care va desvolta principiile cuprinse în art. 19, prin aceste cuvinte ar fi înțeles, ca acea lege să se mărginească numai la cestiuni de amănunte, la aplicarea dispozițiilor deja înscrise în Constituțiune, iar nu să adauge dispozițiuni constituționale;

Considerând că o asemenea interpretare este contrarie textului art. 19, alin. V din Constituție, care, mai ales, în partea finală, arată în mod clar și categoric că legea de expropriere pentru cauză de utilitate națională face parte din acest articol, ceea ce însemnează că-l completează; prin urmare, ea are caracter constituțional și exclude ideia unei legi care să nu facă decât aplicarea principiilor deja descrise în Constituție;

Că, o astfel de interpretare este contrară și intenției legiuitorului, căci de ar fi voit ceea ce se pretinde, era de ajuns o lege ordinară și n'ar mai fi cerut votarea ei conform ultimului aliniat al art. 128 din Constituție, nici înscrierea ei în art. 19, din care să facă de drept parte, el a înțeles din contră, cum rezultă și din desbaterile cari au avut loc în 1917 în Corpurile legiuitoare, cu ocaziunea revizuirii art. 19, și mai ales din raportul care a însoțit proiectul de lege respectiv, ca legea de expropriere să poată introduce principii constituționale, cari să completeze pe cele cuprinse în art. 19, și care, prin urmare, să

nu poată fi schimbate cu aceiași înlesnire ca o lege ordinară;

Considerând că, dacă legea de expropriere a putut introduce principii constituționale, a putut și să limiteze dreptul de apreciere al Curților de Apel, tot așa precum l-ar fi putut limita în 1917, dacă ar fi desăvârșit de atunci revizuirea art. 19;

Că, dar, aceste două dispozițiuni: aliniatul IV din art. 19 și art. 36 din legea pentru reforma agrară, trebuie să fie considerate ca două dispozițiuni cari se completează una prin cealaltă, iar nu ca două dispozițiuni contrarii, cum au decis Curtea de Apel și nu pot să fie interpretate decât în acest sens, că Curțile de Apel au dreptul să fixeze în ultima instanță prețul terenurilor expropriate pentru cauză de utilitate națională, aprecierea lor însă nu poate să depășească prețurile de arendă fixate de comisiunile regionale, pentru anii 1917 — 1922, înmulțit cu 40;

Considerând că Curtea de Apel, judecând altfel, a interpretat și a aplicat greșit sus arătatele texte de lege și, prin urmare, motivul de casare este întemeiat, iar discutarea celuilalt motiv rămâne fără interes.

Pentru aceste motive, casează.

TRIBUNALUL JUDEȚULUI TECUCI

Audiența de la 23 Iunie 1921

Președenția D-lui V. Gh. Ioan, președinte

Margareta G. Chircoreanu cu Angela, Sofia și Zinca G. Chircoreanu

DIVORT.—EFECTELE DESPĂRTENIEI.—MODIFICAREA ART. 285 C. CIV. PRIN LEGEA DIN 1906.—CONSTITUȚIONALITATEA ACESTUI TEXT.—CONFISCARE SUI GENERIS SAU EXPROPIERE FORȚATĂ.—ART. 17 ȘI 19 DIN CONSTITUȚIE.

DIVORT.—TRANSMITEREA PROPRIETĂȚII EX-LEGE.—TREIMEA DOBÂNDITĂ DE COPII ÎN BAZA ART. 285 C. CIV.—DACĂ ESTE SUPUSĂ RAPORTULUI.—ART. 751 C. CIV.

DIVORT.—ATRIBUIREA TREIMEI.—DACĂ VIOLEAZĂ PRINCIPIUL EGALITĂȚII ÎNTRE MOȘTENITORI.—ART. 669 C. CIV.

DIVORT.—SOTIE FĂRĂ VENITURI DOTALE.—DREPTUL EI LA ALIMENTE ÎN CURSUL ANULUI DE DOLIU DIN SUCCESIUNEA SOȚULUI.—ART. 1279 C. CIV.

1) Prin edictarea dispozițiilor art. 285 c. civ. din 15 Martie 1906, nu s'a atins nici un principiu fundamental statornicit de constituție, căci în caz de despărțire pentru cauză determinată, atribuindu-se copiilor rezultați din căsătorie o treime din averea soțului vinovat, nu s'a violat nici art. 17, nici art. 19 din constituție, neputându-se privi această atribuire, nici ca o confiscare sui generis, precum nici ca o expropriere forțată.

2) Treimea atribuită copiilor, conform art.

285 c. civ., nu este o liberalitate, ci o dobândire a proprietății prin efectul legii, și în asemenea caz, nu se poate aplica nici dispozițiile art. 751 c. civ. privitoare la raport.

3) Prin introducerea în codul civil a noilor dispozițiuni ale art. 283 c. civ. în ce privește atribuirea treimeii copiilor, nu s'a adus nici o violare principiului egalității între moștenitori consacrat prin art. 669 c. civ., de oarece legiuitorul primului text, edictând dispoziția cu preluarea treimeii, a făcut-o tocmai pentru a deroga de la acest din urmă text, pe care'l cunoștea și a avantaja ast-fel pe copii din prima căsătorie.

4) Soția fără venituri dotale, poate lua alimente în cursul anului de doliu din succesiunea bărbatului, obligația de a se servi alimente soției văduve după art. 1279 c. civ., nu poate fi considerată ca o liberalitate a soțului, ci ca un drept al femeii, ca un omagiu adus memoriei soțului.

Tribunalul,

Având în vedere acțiunea intentată de Margareta G. Chircoreanu, văduvă din orașul Tecuci, contra minorei Angela G. Chircoreanu, reprezentată prin Rosa D-r. Emil Serea, în calitate de tutrice, și prin D-r. Emil Serea, în calitate de tutore, contra minorei Sofia G. Chircoreanu, reprezentată prin Grigore Găină, în calitate de tutore adhoc, în contra minorei Zinca G. Chircoreanu, reprezentată prin Grigore Bogdan Chircoreanu, în calitate de tutore adhoc, pentru eșire din indiviziune a averii rămasă pe urma defunctului Garabet Chircoreanu.

Având în vedere și acțiunea reconvențională, pornită de Roza Dr. Emil Serea în calitate de tutrice și Dr. Emil Serea în calitate de cotutore, a minorei Angela G. Chircoreanu, și Grigore Găină în calitate de tutore adhoc al minorei Sofia G. Chircoreanu, al cărei obiect este, de a se scoate din masa succesorală o treime din imobilul din Tecuci, strada Ștefan cel Mare, cum și o treime din suma de 30.000 lei, apoi să se mai raporteze la masa succesorală imobilul din strada Sft. Gheorghe No. 3 din Tecuci, și în fine că se tăgăduște pretențiile reclamantei Margareta Chircoreanu, în ce privește creanțele și datoriile ce le pretinde prin acțiunea sa.

În specie, fiind vorba de o acțiune în partaj, trebuiesc dovedite două elemente: în primul loc calitatea de fiice moștenitoare legitime și testamentare a defunctului Garabet Chircoreanu și apoi masa succesorală.

În ce privește calitatea de moștenitoare legitime și testamentare a părților, se dovedește pe de o parte cu actele de naștere a copiilor Sofia, Angela și Zinca-Eufrosina cum și cu actele de căsătorie a defunctului G. Chircoreanu cu cele două soții, iar în ce privește pe reclamantă, cu testamentul olograf.

Că, în ceea ce privește masa succesorală, este necontestată averea rămasă pe urma defunctului G. Chircoreanu, trecută în acțiunea de partaj, și în inventarele

dresate în cauză, dar chestiunea devine complicată, prin defalcarea treimeii, reclamată de minorele Sofia și Agnela, prin raportarea imobilului din strada Sft. Gheorghe, cumpărat în cursul căsătoriei de Margareta Chircoreanu, cum și prin datoriile ce le formulează numita, că i se datorește de succesiune.

Că, cele dintâi două capete de cerere, formează obiectul acțiunii reconvenționale, iar acest din urmă, unul din obiectele cererii principale și fiind-că ne găsim în cadrul acțiunii principale, să începem discuția cu acest din urmă cap de cerere, cu toate că în totul legătura este așa de strânsă între ambele acțiuni, căci prin cererea reconvențională se rezolvă ființa cererii principale, masa succesorală.

Cu privire la drepturile de creanță a reclamantei Margareta Chircoreanu...

Că, deși din dispozițiile art. 1279 c. civ., în cazul când femeia preferă să ia alimente din succesiunea soțului, ar rezulta o compensație pentru averea succesiunii, cu dobânzele și fructele averii dotale, și deci nici o obligație a bărbatului, prin faptul că succesiunea nu ar perde nimic; totuși lucrurile nu sunt așa, căci dacă femeia preferă alimente din succesiunea soțului, făcând-o motivată de împrejurarea că, pentru ași menține același trai și fructele dotei nepermițându-i, din cauza insuficienței, preferă alimente din succesiune, așa că, precum o soție cu venituri dotale minime, poate lua alimente dintr'o succesiune bogată, tot pentru aceeași rațiune și o soție fără venituri dotale, poate lua alimente din succesiune.

Că dar, obligația de a servi alimente soției văduve după art. 1279 c. civ. nu poate fi considerată ca o liberalitate a soțului, ci ca un drept propriu al femeii, ca un omagiu adus memoriei soțului.

Având în vedere că, reclamanta Margareta Chircoreanu, a obiectat în susținerile sale, în primul loc că, dispozițiile art. 285 cod. civ. în baza cărui s'a făcut această atribuire, ar fi anticonstituționale, prin faptul că s'ar viola dreptul sfânt al proprietății, și apoi că prin această procedură, s'ar viola însuși dreptul de egalitate a moștenitorilor la succesiune, consfințit de art. 669 c. civ. și că treimea atribuită celor două minore, trebuie raportată la succesiune conform art. 751 c. civ., iar minorele Sofia și Agnele Chircoreanu, combatând cele susținute de reclamanta M. Chircoreanu, arată că potrivit art. 751 c. civ. această treime nu trebuie raportată, ea fiind câștigată definitiv în patrimoniul lor.

Că, dispozițiile art. 285 c. civ. nu sunt anticonstituționale, prin edictarea lor, nu s'a atins nici un principiu fundamental statnic de constituție, căci urmărind scopul introducerii acestui text din 15 Martie 1906, în ce privește treimea atribuită copiilor în caz de despărțenie pentru cauză determinată, din desbaterile urmate în cameră cu ocazia votării lui, la întrebarea d-lui deputat Pascal Toncescu, raportorul legii, d-l P. Negulescu, răspunde, că scopul urmărit de legiuitor prin dispozițiile acestor articole, este dublu, o pedeapsă aplicată soțului vinovat și o asigurare a copiilor, tot ast-fel se exprimă și raportul d-lui profesor D. Alexandresco, raportorul la Senat al acestei legi.

Că, pedeapsă aplicată soțului prin luarea din avere a unei treimi, s'ar putea traduce în limbajul juridic, cu o confiscare sui generis, după susținerea reclamantei M. Chircoreanu, și potrivit art. 17 din constituție,

nici o lege nu poate înființa pedeapsa confiscării averilor.

Având în vedere însă că, caracterul acestei operațiuni a confiscării, se rezumă în atribuirea făcută statului a bunurilor unui particular, de aci și calitatea operațiunii de două feluri, generală și specială, prima isbește întreg patrimoniul, secunda o cotă parte dintr'ansul, cum ar fi bunăoară un lucru determinat, de ex. un corp delict.

Că, ceia ce prohibă constituția prin confiscare, nu poate fi vorba de cea specială, căci ce e mai firesc, de cât o imediată confiscare a unui corp delict, de pildă a unei arme, a unei substanțe otrăvitoare, prin care s'a atentat la viața cui-va, dar se oprește confiscarea generală, de oare ce prin aceasta s'ar naște o pedeapsă de care ar suferi și alții de cât cel vinovat, mai ales familia.

Ori, judecând după aceste norme, luarea treimi din averea soțului vinovat, conform art. 285 c. civ. este ea o confiscare? de sigur că nu, căci în primul loc această atribuire nu se face în folosul statului, iar pedeapsa dată soțului vinovat, așa cum răspunde raportorul legii, departe de a atinge interesele familiei, din contră le consolidează, averea rămânând în patrimoniul ei, în cadrul și relațiunile pecuniare a diferiților ei membri.

Deci din acest punct de vedere, textul art. 285 c. civ. este cu totul constituțional; s'a mai susținut însă, că atribuirea treimeii copiilor ar mai îmbrăca caracterul unei exproprieri așa zisă forțată, și cum prin art. 19 din constituție, nimeni nu poate fi expropriat de cât pentru cauză de utilitate publică, legalmente constatată, și după o dreaptă și prealabilă despăgubire, așa că, prin luarea în alte condițiuni a averii cui-va, s'ar viola acest text, principiul sfânt al respectului de proprietate.

Că, în adevăr, proprietatea se explică prin expresiunea muncii, nu este mai puțin adevărat însă că, principiul utilității sociale poate cere ca cel care n'a muncit, să se bucure de averea părinților cari au muncit, așa că, legea stă în legătură cu proprietatea, însă nu ca o cauză generatorie, ci ca o garanție a proprietății, totuși de îndată ce proprietatea, avuția, nu mai este rezultatul muncii, ea poate fi legală, succesiunea deci există și auzițiunile cari se fac în virtutea legii, și pe care constituția nu s'a gândit a le opri.

Că, apoi, art. 19 din constituție privește proprietatea și pe proprietar în raport cu interesul public, cu statul, fiind deci constituționale ori ce restricțiuni aduse proprietății prin legi speciale și impuse într'un interes pur privat, căci menționatul art. 19 nu a înțeles să suprimă câtuși de puțin dispozițiile art. 475 și 480 c. civ., după care proprietatea este dreptul ce'l are cine-va de a se bucura și dispune de un lucru în mod exclusiv și absolut, *însă în limitele determinate de lege*, așa că, în tot cazul, articolul din constituție ar putea viza numai proprietatea individuală, nu însă și pe cea legală, care poate fi ori când schimbată, deci când e vorba a se cunoaște elementele constitutive ale proprietății, caracterele și limitele sale legale, atunci nu trebuie să consultăm art. 19, ci urmează a ne referi la dreptul comun, codul civil, la celelalte legi și regulamente speciale.

Că, constituția din luna Iulie 1866, nu garantează

de cât dreptul de proprietate definit și reglementat de codul civil, pe care îl aveam încă de la 4 Decembre 1864, întrucât privește modificările ulterioare, bunăoară aduse prin dispozițiile art. 285 c. civ. care fiind edictat în scopul consolidării căsătoriilor, a familiei, baza socială, și ca o dispoziție de ordine publică și introdusă posterior în lege, la 1906, în mod special abrogă, modifică dispozițiile anterioare generale și contrarii, ceea ce nu ar putea face, dacă ar veni în conflict cu principiile constituționale.

Că, această atribuire de avere copiilor, consacrată prin dispozițiunile art. 285 c. civ. este dar constituțională, ea având și o cauză juridică, ast-fel :

În ce privește cauza juridică a acestei atribuiri din averea soților, în cazul divorțului prin consimțământ mutual, ea residă în convenția părților, căci legea le impune o asemenea convenție; dar în cazul divorțului pentru cauză determinată, unde este cauza juridică a atribuiri treimeii, din averea soțului vinovat, trebuie să fie și aici o cauză, căci după constituție, după cum s'a arătat, nimeni nu poate fi despuiat de avutul său, de cât pentru cauză de utilitate publică și atunci contra unei răscumpărări prin un equivalent bănesc; cauza juridică, și în acest din urmă caz, s'ar putea explica în primul loc, prin obligația de a se asigura mijloacele necesare creșterii copiilor, art. 185 c. civ. și apoi, spre a se creia obstacole despărțirilor, ca o garanție că divorțul nu se va mai cere, de cât pentru cauze irelistibile și în tot cazul legea a voit prin atribuirea acestei jumătăți sau treime copiilor, să le acorde un avantaj, în compensația daunelor ce le-a cauzat divorțul.

Că, treimea atribuită copiilor, este adevărată proprietate a lor, și dacă această proprietate le vine tocmai după moartea tatălui, nu însemnează că a câștigat-o în baza succesiunii, căci ea este atribuită copiilor prin efectul legii art. 285 c. civ. și a sentinței de divorț și numai uzufructul, tot în baza legii, este al soțului găsit vinovat și prin moartea acestuia, încetând și uzufructul, copii capătă prin acest efect își acest desmembrământ al proprietății.

Că, treimea fiind proprietatea copiilor, să trecem a examina dacă ea este raportabilă la succesiune.

Având în vedere că, conform art. 751 c. civ. sediul principiului raportului, după care coerezii cari vin la succesiune, trebuie a raporta tot ce au primit de la defunct prin dar, atât direct cât și indirect.

Că, după principiile consacrate de cod asupra raportului și reduțiunii, aplicația teoriei, la cazul art. 285 c. civ. devine imposibilă, art. 751 cere raportul liberațiunilor, ori ceia ce se atribue prin efectul art. 285, nu este o liberațiune, o donațiune, lipsind animus donandi, intenția benevolă a donatorului de a avan-

taja pe succesibil, nefiind nici o donație indirectă, care în drept, consistă în a fi făcută prin eludarea formelor prescrise pentru donațione, cum ar fi bunioară :

a) remiterea datoriei făcută de ascendent descendentului său, prin darea unei chitanțe sau predarea titlului ; b) faptul din partea ascendentului de a se recunoaște dator către descendențele său, cu o sumă de bani, pe care el o datora în realitate ; c) faptul din partea ascendentului de a face cu cheltuiala lui construcții sau alte îmbunătățiri la fondul descendentului său ; d) faptul din partea ascendentului de a renunța la o succesiune, la un legat sau la un drept bănesc în folosul descendentului său, care s'a folosit de această renunțare ; în cazul art. 285, nefiind dar o donație și raportul treime este exclus, căci trebuia o decizie formală a legiuitorului de a se raporta sau reduce o atribuire de bunuri, ce nu sunt o liberalitate și legiuitorul neglijind a o face, interpretul nu poate să l ramplaseze, întru cât misiunea lui nu este a face legi, ci numai a le interpreta și aplica.

Dacă în cazul ipotetic al unei donațiuni am admite că această treime se voia a se dispensa de raport, atunci legiuitorul trebuia s'o spună, căci principiul este că toate donațiunile sunt raportabile, afară de cele ce sunt dispensate ; da, așa ar fi fost când ar fi vorba de un dar, dar tocmai pentru aceasta legiuitorul nu a prevăzut-o, fiind-că această treime nu a considerat-o ca un dar, ci ca un drept al copiilor din prima căsătorie.

Că, treimea nu este o liberalitate, rezultă și din faptul că, art. 285 c. civ. prevede că în caz de răscumpărare, părintele vinovat o poate face, trebuind însă să ofere un preț al răscumpărării de zece ori venitul acestei nude proprietăți și aci revine întrebarea, de ce s'ar oferi acest preț dacă nuda proprietate nu a eșit din patrimoniu ? De ce preț, dacă la mijloc ar fi donație, o dobândire cu titlu gratuit ? Consecința acestor interpretări, este firească și explicabilă prin însăși dispozițiunile art. 285, că nu este vorba în specie, de o donație, de o dobândire cu titlu gratuit, deci nici regulile speciale donațiunilor nu sunt aplicabile—așa nu poate fi cazul de revocare pentru cauză de ingratitude—și în asemenea împrejurare, nu se poate pretinde raportarea acestei treime, nefiind donațione, nu se poate nici calcula, pentru a determina cotitatea disponibilă și nu poate fi chestiunea de reducere, pentru că s'ar ataca reserva.

Că, după teoria celor ce susține că treimea trebuie raportată după decesul părintelui, se naște iarăși întrebarea, ce ar câștiga copilul în cazul art. 285 c. civ. garanția că bunul se va păstra, aceasta nu este un răspuns suficient, căci dacă legiuitorul ar fi voit a da copilului numai atâtă, ar fi lovit bunul de o altă indispo-

nibilitate, nu de aceasta care atribue copiilor însăși proprietatea.

Și apoi, ca ultim argument că treimea atribuită minorelor Angela și Sofia Chircoreanu prin sentința de divorț cu No. 24/911, este proprietatea lor exclusivă, este și faptul că, această treime erea de mult eșită din patrimoniul def. G. Chircoreanu, înainte de nașterea copilei Zinca-Eufrosina, deci eșită irevocabil din patrimoniul numitului defunct, când nu era atinsă de nici un fel de sracină, dreptul acestui copil ne născându-se de cât odată cu venirea lui pe lume.

Că, în ceia ce privește violarea principiului egalității între moștenitori, înscris în art. 669 c. civ. prin atribuirea prevăzută de art. 285 nu este infailibil, de oare ce se poate foarte bine eluda, prin daruri făcute de părinți și scutite de raport, în asemenea caz, este evidentă inegalitate.

Și, în fine, prin votarea art. 285 c. civ. în anul 1906, legiuitorul care cunoștea dispozițiile art. 669 c. civ. privitoare la egalitatea între erezi, nu a stat un moment la îndoială și a edictat dispoziția cu preluarea treime, tocmai pentru a fi o derogare de la acest din urmă text, pentru a avantaja ast-fel pe copii din prima căsătorie.

Că dar, față de acestea, treimea atribuită copiilor conform art. 285 c. civ. nu este o liberalitate, ci o dobândire a proprietății prin efectul legii și în asemenea caz, nu se poate aplica nici dispozițiile art. 751 c. civ., privitoare la raport (D. Alexandresco, II pag. 196, 203 ; Laurent, III, pag. 344, par. 298 ; Demolombe, 19, No. 331 ; Neagu I, art. 285 No. 24 supliment).

Că așa fiind, primul cap de cerere din acțiunea reconvențională, urmează a fi admis și a scoate de la masa succesorală în profitul minorelor Sofia și Angela Chircoreanu o treime din imobilul din Tecuci, strada Ștefan cel Mare.

Că, asemenea urmează a se scoate și o treime din suma de 30.000 lei, tot în baza sentinței cu No. 24/911, deși reclamanta Margareta Chircoreanu a susținut, că minorele Sofia și Angela fiind creditoare și debitoare în succesiune, urmează a se face confuziunea.

Că, în ceia ce privește discuția făcută de părți, în jurul art. 855 c. civ., din moment ce imobilul din str. Sfântu Gheorghe No. 3, nu are loc a fi raportat, și discuția urmează a fi privită ca fără interes.

Că, în urma acestor dezvoltate, urmează a se admite acțiunea principală la părtaș, cum și acțiunea reconvențională, în parte.

Pentru aceste motive, redacțiile de D-I președinte V. Gh. Ioan, admite în principiu acțiunea, etc.

Semnații : V. Gh. Ioan, Gh. Marinescu

Tabla de materii pe anul 1921 fiind apărută, d-nii abonați cari nu au primit-o sunt rugați a ne încunoștința odată cu trimiterea abonamentului.